

วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University

ISSN 0858-8325 © ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๗ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๖

บทบรรณาธิการ

อวสานภาษาศาสนาพุทธคืออวสานพระพุทธศาสนา

ชาวห้าสิบปีมาแล้วที่ผู้เขียนได้ยินคำพูดว่า “วิทยาศาสตร์เจริญขึ้นทำให้ศีลธรรมเลื่อมลง” คำพูดนี้หมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยเฉพาะ แต่จะเกิดขึ้นก่อนหน้านั้นนานลักษณะพิเศษ ไม่ทราบ พระสงฆ์และผู้รู้ทางภาษาบางส่วนก็มักตอบว่า “ศีลธรรมไม่เลื่อม คนต่างหากที่เลื่อม” คำตอบนี้ดูเหมือนจะเป็นคำตอบที่ไม่เห็นตรงนักถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญอย่างหนึ่งของคนไทย ทั้งยังเป็นคำตอบแบบ “เล่นลืน” มากกว่าจะเป็นคำตอบที่คิดให้ถึงแก่นของปัญหา เป็นคำตอบที่ใช้ปกปิดปัญหาและปิดกันตัวเองมิให้พิจารณาปัญหา เพราะหากพิจารณาถึงแก่นของคำพูดแล้ว คำที่ว่าศีลธรรมเลื่อมนั้นหมายถึงศีลธรรมของคนเลื่อม คือ คนไม่รู้ไม่เข้าใจ ไม่ประพฤติตามศีลธรรมและประพฤติตรงข้ามคือ ศีลธรรมได้เลื่อมไปจากจิตใจคนมากขึ้นและเป็นจำนวนคนมากขึ้น ถ้าเคยมีคนที่เคร่งศีลธรรม ความเคร่งนั้นก็น้อยลง เคยมีคนเคร่งศีลธรรมจำนวนมาก คนที่เคร่งก็มีจำนวนน้อยลง ศีลธรรมโดยรวมจึงเลื่อมลงจริงๆ เพราะ

ศีลธรรมที่ไม่เชื่อมโยงกับผู้ประพฤติย่อมเป็นนามธรรมที่บอกไม่ได้ว่าดีชั้นหรือเลื่อมลง แต่เมื่อศีลธรรมล้มพังรักบ起 ความประพฤติก็สามารถบอกได้ว่าดีชั้นหรือเลื่อมลง โดยดูจากความประพฤติและจำนวนคน

คำตอบดังกล่าวเป็นการปัดลาเหตุว่า ความเจริญของวิทยาศาสตร์กับศีลธรรมโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาไม่เกี่ยวข้องกัน ในชั้นแรกผู้เขียนก็เป็นผู้หนึ่งที่คิดเช่นนั้น เพราะว่าคนที่เรียนวิทยาศาสตร์และเป็นคนเคร่งศีลธรรมก็มีอยู่มาก วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องวัตถุ ส่วนศาสนาเป็นเรื่องจิตใจ การคิดเช่นนั้นแม้จะมีส่วนจริงหากวิทยาศาสตร์หมายถึงเฉพาะวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ที่ไม่เชื่อมโยงไปถึงธรรมชาติของมนุษย์ แต่ถึงกระนั้นความเชื่ออันเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์คือความเชื่อว่า สารและพลังงานเท่านั้นที่เป็นจริงก็ทำให้ผู้ที่เชื่อวิทยาศาสตร์เห็นว่า คุณค่าทั้งหลาย เช่น ความดี ความชั้น บุญ บาป ไม่มีจริง กว้างแห่งกรรมไม่มีจริง เพราะเรื่องเหล่านี้มิใช่ “ธรรมชาติ” ตามความหมายของวิทยาศาสตร์ที่เห็นว่าแม้แต่ลีบมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้ง

มนุษย์ก็เป็นเพียงสสารและพลังงานที่ทำงานร่วมกันในเชิงกลไกและเชิงเคมี จิตเป็นเพียงผลการทำงานนั้นหรือเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของการทำงานนั้น เมื่อคนหุ่นยนต์หรือคอมพิวเตอร์ที่ทำงานได้ คิดได้โดยไม่มีจิต จิตหากจะมีก็เป็นเพียงชื่อเรียกการทำงานและผลการทำงานของสมองเท่านั้น

ความเชื่อเช่นนี้แม้จะไม่ได้ทำลายศีลธรรมโดยตรง และโดยเร็ว แต่หากมีความเชื่อเช่นนี้มากขึ้น และมีความเชื่อเรื่องจิต คุณค่า กรรม ฯลฯ ที่เป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา น้อยลง ศีลธรรมก็ย่อมจะเลื่อนไปจากใจคน ความดีงามย่อมไม่ใช่สิ่งที่คนเหล่านั้นสนใจ คุณค่าของคนย่อมได้รับความสนใจลดลง แต่เมื่อค่าจะกลับได้รับความสนใจมากขึ้น นานเข้าสิ่งที่ไม่ได้ทางศีลธรรม เช่น ความเห็นแก่ตัว การหาประโยชน์โดยไม่สนใจความเดือดร้อนของใครหรือโดยไม่สรุจวิต การเลี่ยงภัยหมาย การเอาเปรียบ การไม่วรับผิดชอบต่อสังคม การฉ้อราษฎร์บังหลวง การแสดงออกทางเพศอย่างเปิดเผย ก็ถูกมองว่าเป็นเรื่องธรรมาที่คนไม่ดีหนิน หรือเห็นเป็นเรื่องดีงามได้ในที่สุด คนโกรง คนค้าของผิดกฎหมาย คนที่รังแกคนด้วยอำนาจอิทธิพล หากร่าเริงและมีอำนาจก็เป็นผู้ที่คนทั้งหลายนับหน้าถือตา แม้ล่อลาภารณะก็พากันเกรงใจ หรือพโลยเป็นไปด้วย

ความเชื่อวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงไปถึงการไม่เชื่อเรื่องคุณค่าดังกล่าวถูกมองเป็นความเชื่อของคนไทยมากขึ้น และมีอัตราเร็วขึ้นก็ด้วยระบบการศึกษาและการพัฒนาประเทศที่มีแนวคิดว่า ประเทศจะเจริญได้ก็ต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ซึ่งปรากฏในหนังสือเรียนตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม แนวคิดนี้ไม่สนใจความดีความชั่ว ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาตั้งแต่สมัยเมื่อห้าสิบปีก่อนที่ให้ความสำคัญแก่วิทยาศาสตร์และเรื่องตะวันตกโดยถอดแบบและเนื้อหา มา เช่นในหลักสูตรชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษานั้น คะแนนวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิชาละ 100 คะแนน แต่คะแนน

วิชาศีลธรรมมีเพียง ๒๐ คะแนน ครูสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ก็เป็นครูที่มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอนและเป็นที่ยกย่อง แต่ครูสอนศีลธรรม คือครูที่สอนวิชาเหล่านี้ไม่ได้และมักไม่รู้พระพุทธศาสนา ส่วนนักเรียนก็ไม่อยากเรียน ด้วยมีเหตุผลว่าไม่ใช้วิชาที่จะใช้ศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพและคะแนนน้อย นอกจากนั้นวิชาศีลธรรมยังศึกษาในส่วนเป็นวิชาวิชาหนึ่งและใช้การท่องจำมากกว่าจะเป็นวิชาที่ปฏิบัติและอบรมความประพฤติ เรียนเพื่อสอบถามความจำมากกว่าเรียนเพื่ออบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดี ดังนั้นแม้จะเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ก็ไม่สูงได้ผลกระทบความประพฤติ และไม่ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชีวิต ต่อการทำงาน และต่อประเทศ การพัฒนาหลักสูตรและการสอนพระพุทธศาสนา ก็ไม่จริงจังและขาดความทันสมัย ต่างกับการเรียนการสอนและหลักสูตรวิชาด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จึงกล่าวได้ว่าวิชาพระพุทธศาสนาไม่ได้รับความเอาใจใส่ในระดับสถานศึกษา ซึ่งเป็นระดับที่อบรมเยาวชนตั้งแต่ต้น เมื่อไม่ได้รับการอบรมให้รู้ว่าอะไรคืออะไร ก็ไม่แปลงที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่คิดช้า พูดช้า ทำช้าได้โดยที่เห็นเป็นเรื่องธรรมดा ยิ่งผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างในทางช้าด้วยแล้ว ทั้งสังคมก็จะเกลื่อนไปด้วยคนช้าและความช้า เป็นสังคมที่น่ารังเกียจในสายตาสังคมที่ดีอีก แม้ในปัจจุบันสังคมไทยก็ถูกเพ่งเล็งเช่นนั้นอยู่ไม่น้อย เช่น โลกประมาณว่าเป็นสังคมฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นสังคมที่นิยมความรุนแรง สังคมทำลายลิ่งแวดล้อม สังคมละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา สังคมหนึ่ลิน ต่อไปก็อาจเป็นสังคมไม่ดีในลักษณะอื่นๆ เช่น สังคมบุชាលรุว สังคมทำลายวัฒนธรรม ลักษณะเช่นนี้ล้วนเป็นลักษณะที่ขัดกับคำสอนในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เมืองไทยที่เคยเป็นเมืองพุทธเพาะคนเป็นคนดีแบบชาวพุทธกำลังกล้ายลภพเป็นเมืองของคนเห็นผิดเป็นชอบ เห็นกงจักรเป็นดอกบัว เห็นช้าเป็นดี ทำร้ายและเอาเปรียบแทนเมตตากรุณา เห็นแก่ตัวแทนที่จะเห็นแก่ล้วนรวม ฯลฯ

ความเลื่อมลงของพระพุทธศาสนา นอกจากจะเกิดจากการศึกษาแบบใหม่และค่านิยมใหม่ที่มุ่งไปทางวัตถุและร่างกายแล้ว เนื้อหาความรู้อย่างใหม่ยังเปิดปันพื้นที่ของวิชาความรู้แบบเก่าให้หมดหายไป โดยทำให้เห็นว่าเป็นเรื่องไม่จำเป็น และล้าสมัยโดยการโฆษณาชวนเชื่อของครุวิทยาศาสตร์บางพวกที่ไม่ได้รับการอบรมด้านศีลธรรมจนความรู้สึกดีเลวผิดชอบกล้ายเป็นเรื่องไม่สำคัญทั้งในสายตากูและศิษย์ความสุขจากวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเข้าแทนที่ทั้งในความรู้สึกและความคิด เมื่อคนรุ่นต่อๆไปได้รับการศึกษาแบบนี้ก็จะไม่รู้จักความรู้เรื่องจิตใจ และเรื่องพระพุทธศาสนา ที่ได้อบรมคนไทยให้รักษาตัวรักษาลังค์และรักษาประเทศมาได้จนทุกวันนี้

การที่เนื้อหาความรู้คือฯ หายไปจากการศึกษาในสถาบันทางโลกและเริ่มอ่อนลงในสถาบันทางศาสนาด้วยนั้นเป็นผลให้คำพูดที่ใช้ในเรื่องจิตใจและคุณงามความดีของมนุษย์คือฯ เลื่อมและจะสูญไปในที่สุด เพราะความคิดเช่นนั้นในหมู่คนไทยลดน้อยลง คำพูดเช่น เกรงใจคนอื่น คิดถึงอกເຫາอกเรา เรียบร้อย มีน้ำใจ ນาประรرم เลี้ยஸลํะ เคราะฟผู้ใหญ่ ชื่อกินไม่หมัดคดกินไม่นาน ฯลฯ ไม่เป็นที่เข้าใจและไม่เป็นที่สนใจของคนรุ่นใหม่ ยิ่งคำทางศาสนาแท้ เช่น อันดังกรรม ความหลุดพัน กิเลส ตัณหา อคติ ธรรม ปฏิจจสมุปปบาท โลภุตระ เบญจจันทร์ ไตรลักษณ์ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกษา หริ โอดตัปปะ ยิ่งเป็นคำที่คนทั่วไปไม่รู้จัก และนักเรียนจำนวนมากที่รู้จักก็เป็นเพียงการท่องจำโดยไม่เข้าใจ ความหมายและไม่เคยปฏิบัติ คำที่เคยเป็นคำที่คนไทยพูดถึงและปฏิบัติเป็นนิสัย เช่น เมตtagrุณา กตัญญูกตเวที เყูจศีลเบญจธรรม ห่างไกลการปฏิบัติออกไปทุกที่ๆ

ภาษาที่หายไปนี้เป็นเครื่องหมายว่าพุทธธรรมกำลังลscopyไปจากจิตใจคนไทยและลังค์ไทย เมื่อไม่เข้าใจและไม่ได้ใช้ โอกาสที่พระพุทธศาสนาจะกลับมากล่อมเกลาจิตใจและสังคมไทยก็เป็นไปได้ยาก เพราะวัฒนธรรมลึบทอดด้วยภาษา ภาษาสูญ วัฒนธรรมก็สูญ วัฒนธรรมสูญ ภาษา

ของวัฒนธรรมนั้นก็สูญ ตรงข้ามวัฒนธรรมเกิดภาษาที่เกิดวัฒนธรรมเจริญ ภาษาของวัฒนธรรมนั้นก็เจริญ ภาษาของวัฒนธรรมใดเจริญ วัฒนธรรมนั้นก็เจริญ แผ่ขยายถ่ายทอดออกไป วนเวียนอยู่ เช่นนี้ เช่นภาษาวิทยาศาสตร์ของวัฒนธรรมตะวันตกที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมตะวันตก และวิทยาศาสตร์ที่เจริญขึ้นทำให้ภาษาวิทยาศาสตร์เจริญขึ้น ทั้งคำศัพท์จำนวน และวิธีใช้ภาษาอย่างวิทยาศาสตร์ วิชาการทั้งหลายที่พ่วงมากับวิทยาศาสตร์ก็เจริญขึ้นและมีภาษาของวิชาการเหล่านั้น ภาษาที่เจริญขึ้นนี้ก็เป็นเครื่องมือถ่ายทอดวิทยาศาสตร์ให้มั่นคงและกว้างขวางยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่ศาสนาและภาษาของศาสนาเคยเป็นมาก่อน

การพิจารณาความเจริญเพียงด้านเดียวคือด้านวัตถุและร่างกายตามขอบเขตความรู้ที่วิทยาศาสตร์เชื่อว่าได้ทำลายความเจริญด้านจิตใจและศีลธรรมอย่างเป็นนโยบายรัฐ และเป็นระบบซึ่งกระทบลังค์ทั้งหมด กล่าวคือด้วยการศึกษามาลชนที่รัฐจัดขึ้น ซึ่งลังค์ให้วิทยาศาสตร์เจริญขึ้นในประเทศไทยไม่มากนัก แต่ได้ลังค์ให้ศีลธรรมถูกทำลายอย่างหนัก คนในระบบการศึกษาใหม่มุ่งแต่วิทยาศาสตร์ มีแต่ความรู้ความคิดแต่ขาดจิตใจที่ดึงงามและสำนึกรักที่จะเลี้ยஸลํะ เพื่อผู้อื่นและล้วนรวม ขาดความเชื่อถือด้วย ขาดวินัย ความชยันขันแข็ง ความอดทน ความรักษาติด ความประทัยต้องยอมความไม่สุรุ่ยสุร่าย ซึ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติที่พระพุทธศาสนาสอนเพื่อจะทำให้คนสร้างและใช้ความรู้ในทางที่ดี สร้างและดำเนินกิจการต่างๆ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมและความเจริญของส่วนรวม หากการศึกษาเป็นเช่นนี้ต่อไป ธรรมที่ใช้เป็นกรอบในการรักษาลังค์ เช่น ทศพิธราชธรรมอย่างโบราณ หรือธรรมากิบาลอย่างลscopyใหม่ ก็ไม่อาจทำหน้าที่ได้จริงจะเป็นแต่คำพูดโดยฯ ที่ไร้ผลทางปฏิบัติหรือเพียงใช้อ้างเพื่อปกป้องผลประโยชน์ส่วนตัว เพราะศีลธรรมเป็นลิ่งที่คนที่พูดและปฏิบัติไม่เชื่อและไม่นับถือเท่าผลประโยชน์ส่วนตัว

ความเลื่อมลงของพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษา เป็นที่มาของความเลื่อมของวัฒนธรรมพระพุทธศาสนา ซึ่ง

เป็นที่มาแห่งความเลื่อมของจิตใจและศีลธรรมพระชาด การให้ความสำคัญที่จะอบรมเยาวชนให้เป็นคนมีคุณลักษณะ รู้จักพิชชอบัชชาติ พะพุทธศาสนา กีกลับดับสูญจากลังคอมไทย อยู่ในสภาพทรุดง่ายพื้นยากเหมือนบ้านไม้ผุ ที่ซ่อมยากแต่ หักพังได้ง่ายและเร็ว คัพท์พระพุทธศาสนาและที่เนื่องด้วย พระพุทธศาสนาจะค่อยๆ หมดไปจากภาษาไทย เริ่มอย่าง ช้าๆ และเร็วขึ้นๆ เป็นทวีคูณ เมื่อได้ถึงการล่าวสานแห่งภาษา ศาสนาพุทธเมื่อนั้นคือ การล่าวสานแห่งพระพุทธศาสนา

ผู้ที่มีความเห็นเช่นอาจอ้างข้อมูลว่าในปัจจุบัน ครู ที่สอนพระพุทธศาสนาและนักเรียนที่เรียนวิชาดักล้าวสอบ หลักสูตรนักธรรมได้มากขึ้น รายการอบรมธรรมะในลือต่างๆ ก็มากขึ้น วัดที่สอนปฏิบัติธรรมก็มีมากขึ้น นั่นก็เป็นข้อดีและ เป็นแสงสว่างเล็กๆ ในความมืดแห่งวัตถุนิยมที่แผ่เข้ามา ครอบงำ เพราะแม้จะมีคนสนใจพระพุทธศาสนาอยู่มาก แต่ เมื่อเทียบกับจำนวนคนที่เรียนวิชาทางวิทยาศาสตร์และ จำนวนคนที่ไม่รู้พระพุทธศาสนาแล้วก็เทียบกันไม่ได้ ลังคอม ที่ให้ความสำคัญแก่วิทยาศาสตร์ทั้งวิชาในหลักสูตรและเมื่อ ทำการงานเป็นลังคอมที่เปิดโอกาสแก่คนที่รู้วิทยาศาสตร์ มากกว่าคนที่รู้พระพุทธศาสนา คนที่เป็นคนสำคัญในลังคอม ล้วนมากก็มาจากการสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องที่พูดและ ภาษาที่ใช้จึงเป็นวิทยาศาสตร์มากกว่าพระพุทธศาสนาหรือ แทนไม่ได้พูดคำทางพระพุทธศาสนาเลยในแต่ละชั้นเรียนใน แต่ละวันและในภารกิจ

ช่วงหลังปีที่ผ่านมาคนไทยเปลี่ยนไปมาก มี ความเป็นตะวันตกมากขึ้น เป็นไทยและเป็นพุทธน้อยลง คนจำนวนมากไม่รู้จักพระพุทธศาสนา แม้รู้จักวัด รู้จักพระ แต่ไม่รู้ว่าคืออะไร สอนอะไร ทำหน้าที่อะไร คัพท์ พระพุทธศาสนา คำภาษาบาลีล้นสกุต แม้ยังใช้สูญในภาษา ไทยแต่น้อยคนที่จะเข้าใจรากคัพท์และความหมาย คำบาลี ล้นสกุตแม้เป็นที่นิยมในปัจจุบันก็กล้ายเป็นเพียงคำที่ใช้ ตั้งชื่อแปลงๆ โดยเจ้าของชื่อ หรือบางครั้งคนที่ตั้งชื่อเอง ก็ไม่รู้บาลีล้นสกุต และเข้าใจความหมายเพียงท่องจำ

เราไม่ควรประมาทว่าภาษาบาลีและคัพท์พระพุทธ- ศาสนาอย่างอยู่และยังมีคนเรียน เพราะจำนวนคนเรียนก็ น้อยลง คัพท์ที่ลังคอมใหม่ไม่ได้ชักจักรอยๆ หายไป เรายังเห็น ได้จากอาหารหลายๆ ชนิดที่คนรุ่นเก่าคุ้นเคย ปัจจุบันก็แทบ ไม่มีครอรู้จัก เช่น นาเยีย กะโลจี้ คำสองคำนี้ต่อไปอาจจะไม่ มีคนรู้จัก แล้วทั้งคำและอาหารสองอย่างนั้นซึ่งมาจากสอง วัฒนธรรมก็จะสูญไปจากลังคอมไทย การหายไปนี่ในคนรุ่น หนึ่งอาจดูว่าไม่น่าก แต่เมื่อผ่านไปยังคนรุ่นต่อๆไปก็ค่อยๆ ลดการใช้ลงและสูญไปจนที่สุด คนไทยในลังคอมรุ่นต่อๆ ไป ซึ่งยังห่างไกลพระพุทธศาสนาจะใช้คัพท์พระพุทธศาสนา น้อยลง จะเป็นรุ่นที่การหายไปของคัพท์จะยิ่งมีจำนวนมากขึ้น เร็วขึ้นคือมีอัตราเร็ว ดังนั้นภายใต้สถานะวัยเด็ก คนรู้บาลี อาจมีน้อยจนเป็นคนพิเศษ คนรู้พระพุทธศาสนาอาจมี มากกว่าแต่ก็น้อยจนเป็นคนพิเศษเช่นกัน คนพิเศษที่วันนี้เอง ยังอาจไม่เป็นที่ต้องการทางวิชาการในโลกสมัยใหม่ เราจึง ไม่ควรประมาทในเรื่องภาษาพระพุทธศาสนา เพราะความ สูญลึกลับของภาษาไม่ใช่เรื่องภาษาเท่านั้นแต่เป็นเรื่องการ สูญลึกลับความสามารถและวัฒนธรรมซึ่งจะทำให้คนเราใช้ภาษาหรือ ไม่ใช้ภาษานั้น เป็นความสูญลึกลับตัวลักษณ์ของคนไทยคือ ความเป็นผู้มีศาสนาและความเป็นพุทธ ศาสนาเป็นรากเหง้าของความเป็นไทย มีการยก ไทย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเห็นอกเห็นใจ ความใจบุญ ความเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความเกรงใจ ความเอื้อเพื่อ ความรู้จักให้อภัย ความรักสงบ ความรู้คุณค่าของเงิน ความนับถือคนดี ๆ ฯลฯ ก็จะสูญเสียไปจากคนไทยและ ประเทศไทย เราต้องเร่งรักษาพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำได้ ด้วยการใช้พระพุทธศาสนาให้เหมาะสมแก่โลกสมัยใหม่ ซึ่งจะ เผยแพร่ความคิดได้ด้วยการใช้คัพท์พระพุทธศาสนา จึง จะทำให้ทั้งพระพุทธศาสนาและภาษาด้านพระพุทธศาสนา กลับมาดำรงคงเป็นวัฒนธรรมของชาวไทย เป็นคุณประโยชน์ แก่ชาวไทยต่อไปได้